

Judyta Chomać, Barbara Bergier
Koło Naukowe Studentów Turystyki i Rekreacji
Akademia Bialska Nauk Stosowanych im. Jana Pawła II

SPORTY WALKI REKREACYJNĄ FORMĄ SPĘDZANIA CZASU WOLNEGO PRZEZ CHŁOPCÓW Z MŁODZIEŻOWEGO OŚRODKA WYCHOWAWCZEGO W WOJNOWIE

Streszczenie

Celem pracy było poznanie roli rekreacyjnych form sportów walki w resocjalizacji chłopców przebywających w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym (MOW) w Wojnowie. Działania resocjalizacyjne prowadzone przez tę placówkę obejmują pomoc w ukończeniu szkoły, a przede wszystkim w znalezieniu zainteresowań, pokonaniu nałogów oraz wsparciu rozwoju emocjonalnego i społecznego. W badaniach wzięło udział 36 wychowanków i 8 wychowawców. Wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego, a podstawowymi technikami była ankieta, wywiad i obserwacja. Autorski kwestionariusz ankiety wypełniali wychowankowie, kwestionariusz wywiadu – wychowawcy. W analizie wyników badań pomocna była obserwacja grup badawczych. Trudności, które pojawiły się podczas badań dotyczyły samego sformułowania pytań do wychowanków – by były proste i zrozumiałe. W związku z tym, przeprowadzono badania pilotażowe, które potwierdziły problemy ze zrozumieniem pytań przez wychowanków. Ankiety poprawiono i w kwietniu 2022 ponownie przeprowadzono badania. Wynika z nich, że sporty walki są dla młodzieży atrakcyjną formą spędzania czasu wolnego. Ankietowani przyznali, że udział w zajęciach rekreacyjno – sportowych pozytywnie wpływa na ich zachowanie, relacje z rówieśnikami i rozwija ich zainteresowania. Na uczestnictwo chłopców w zajęciach znaczny wpływ ma również osoba prowadząca. Młodzież na terenie MOW chętnie korzysta z zajęć sportowych, arteterapii spacerów i wycieczek. Obie grupy badawcze potwierdziły, że zajęcia sportowo – rekreacyjne są ich ulubioną formą spędzania czasu wolnego. Większość wychowanków uważa aktywność fizyczną pomocną w rozładowaniu emocji, zapobieganiu nudzie, czy też poprawie zdrowia. W tej kwestii byli zgodni również wychowawcy, co zdaje się jeszcze bardziej potwierdzać fakt, że rekreacyjne formy sportów walki są ważnym narzędziem w resocjalizacji nieletnich. Charyzma i osiągnięcia sportowe osoby prowadzącej, również okazały się motywującym elementem w pracy z młodzieżą niedostosowaną społecznie. Chłopcy chętniej uczestniczą w zajęciach organizowanych przez osoby z osiągnięciami. Reasumując, należy stwierdzić, że sporty walki, jak i inne zajęcia organizowane w czasie wolnym podczas pobytu w MOW w Wojnowie, są atrakcyjne dla podopiecznych placówki oraz mają pozytywny wpływ na ich zachowanie.

Słowa kluczowe: sporty walki, czas wolny, Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Wojnowie

Wstęp

Resocjalizacja, jest powtórna socjalizacją, mającą na celu zapobieganie zachowaniom społecznie nieakceptowanym i postawom dewiacyjnym. Jest trudnym zadaniem, ponieważ jednostki, na które oddziałuje proces resocjalizacji ukształtowały schematy zachowań i reakcji, w przeciwieństwie do osób wymagających socjalizacji (Jaworska, 2012). Socjalizacja jest postrzegana jako wpływ najbliższego środowiska społeczno-kulturowego, w którym funkcjonuje i dojrzewa jednostka, niezależnie od wychowawców i zazwyczaj przypada na okres wczesnego dzieciństwa (Pytka, 2000). Okres działań resocjalizacyjnych wobec młodzieży nie ogranicza się do pomocy w ukończeniu szkoły. Jest czasem, w którym poza nauką nastolatek powinien znaleźć swoje zainteresowania, pokonać nałogi oraz w miarę możliwości naprawić relacje z rodziną. Wymienione działania w Młodzieżowych Ośrodkach Wychowawczych często trwają kilka lat.

Fot. 1. Zajęcia w sekcjach zainteresowań (piłki nożnej, plastycznej, sztuk walki)

Źródło: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100047312186435&sk=photos>.

Resocjalizacja jest procesem trudnym i złożonym, tak jak przyczyny łamania przez młodzież prawa, sięganie po substancje odurzające, ucieczki z domu, wagary i wiele innych zachowań społecznie nieakceptowanych. Osobom młodym uczącym się mieć własne zdanie oraz rozumieć interakcje społeczne trudno dorastać. Przez presję otoczenia, szkoły i rodziny odczuwają napięcie oraz stres. Próbuje odnaleźć się w różnych subkulturach, znaleźć zainteresowania i pasje, w których będą się spełniać, a które nie zawsze są akceptowane przez najbliższych. Nie każdy rodzic wie, jak wspierać dorastające dziecko i jak bardzo ważna jest jego akceptacja – bez względu na to jak się ubiera, jakiej muzyki słucha oraz jakie są jego zainteresowania. W obecnych czasach coraz większe znaczenie ma również status społeczny oraz sytuacja ekonomiczna rodziny, które mogą powodować trudności adaptacyjne lub je nasilać. Oprócz zaburzeń w zachowaniu, mogą wystąpić działania agresywne, samookaleczenia, samobójstwa, przestępczość, sięganie po alkohol i używki (Sołtysiak, Karwowska, 2001). U młodzieży można

zaobserwować postawę wycofania, spowodowaną brakiem kontroli w sferze osobistej oraz w relacjach z rówieśnikami. Wycofanie, a przy tym niepewność, obniża jakość funkcjonowania młodego człowieka. Osoba taka nie chce brać za nic odpowiedzialności, nie myśli o przyszłości, żyje chwilą, skupiając się na zaspokajaniu tylko swoich potrzeb. Pojawia się postawa egoistyczna.

Fot. 2. Zajęcia w sekcjach zainteresowań (majsterkowicza, kulinarna)

Źródło: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100047312186435&sk=photos>.

Sport i rekreacja, to ogólnodostępne dla każdego formy wychowawcze. Zwykle nie wymagają nakładu pieniężnego, a realizowanie ich nie wymaga inwestycji. Jest, to prosta metoda stymulowania rozwoju fizycznego oraz psychicznego. Likwidacja napięć psychicznych przez sport, jest skuteczna nie tylko u osób w okresie dojrzewania, ale również dorosłych. Sama aktywność fizyczna jest ważnym aspektem budowania odporności organizmu, a także wzmacniania go. Wychowanie przez sport/rekreację jest elementem wychowania zdrowotnego, opartego na wiadomościach z takich nauk jak: biologia, wychowanie fizyczne, socjologia, pedagogika i medycyna (Zarzeczki, 2012). Zdrowie to stan pożądaný dla każdego człowieka.

Fot. 3. Zajęcia w sekcji zainteresowań (sztuki walki)

Źródło: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100047312186435&sk=photos>.

Niedostosowanie społeczne blokuje lub utrudnia rozwój talentów, zainteresowań, predyspozycji (Konopczyński, 2014), ważne jest, by placówka resocjalizacyjna oprócz pomocy w ukończeniu szkoły, pokonania nałogów poprzez pracę z terapeutą – psychologiem, pomagała w znalezieniu pasji, które wspierają rozwój emocjonalny i społeczny. Rekreacyjne formy sportów walki są ciekawym i ważnym elementem spędzania czasu wolnego i resocjalizacji, dzięki obowiązującym przepisom, zasadom i regułom walki. Szacunek do przeciwnika, samokontrola, konsekwencja i pokonywanie własnych barier – to najcenniejsze cechy, które kształtują u tych osób. Jest to niezbędne do poprawnego funkcjonowania wychowanka w placówce, a także po ukończeniu edukacji w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym.

Fot. 4. Zajęcia w sekcjach zainteresowań (ceramiki użytkowej, plastycznej)

Źródło: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100047312186435&sk=photos>.

Material, metoda i charakterystyka środowiska

Chłopcy z MOW w Wojnowie, to osoby w wieku 13-18 lat (<http://mowwojnow.pl>). Grupa badanych liczyła 36 wychowanków oraz 8 wychowawców.

W pracy wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego, a w ramach niej techniki ankiety, wywiadu i obserwacji. Narzędziami badawczymi, które wykorzystano w pracy były: autorski arkusz ankiety i wywiadu. Badania przeprowadzono na terenie placówki.

Mapa 1. Lokalizacja Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Wojnowie

Źródło: Mapy google.

Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Wojnowie jest położony w powiecie siedleckim w gminie Mordy i funkcjonuje od 2012 roku. W skład infrastruktury placówki wchodzi budynek główny, w którym znajduje się szkoła oraz internat. Obok znajduje się dom, w którym mieszka Młodzieżowa Grupa Usamodzielnienia (MGU). Do dyspozycji wychowanków i wychowawców jest kompleks sportowo – rekreacyjny, na którym prowadzone są zajęcia ruchowe z młodzieżą. Do dyspozycji pracowników i podopiecznych są również dwie sauny oraz jacuzzi usytuowane na terenie, gdzie znajduje się dom MGU. Boisko wielofunkcyjne, plac do crossfitu, ring bokserski, siłownia, boisko do koszykówki, są ważnymi miejscami, w których młodzież spędza czas wolny. Dla osób, które chcą się rozwijać w innych dziedzinach, do dyspozycji są: pracownia ceramiki artystycznej, warsztat oraz jurta tatarska (<http://mowwojnow.pl>). W niej zazwyczaj wychowankowie spędzają wyjątkowe i uroczyste momenty, odbywają się tam również spotkania z gośćmi oraz warsztaty. Sam budynek główny ma ok. 800 m², budynek grupy usamodzielnienia – 160 m². W placówce znajduje się 60 miejsc dla wychowanków, którzy są podzieleni na 5 grup 12 osobowych. Na terenie szkoły znajdują się 4 klasy lekcyjne oraz pokój nauczycielski. Placówka w Wojnowie jest jednostką zamkniętą, zapewniającą 24 godzinną opiekę nad dziećmi przez 7 dni w tygodniu. Młodzi ludzie, którzy trafili do placówki najczęściej borykają się z problemami w szkole i w domu rodzinnym, popadając przez to w alkoholizm, narkomanię oraz regularnie łamią prawo.

Fot. 4. Rekreacyjne formy spędzania czasu wolnego.

Źródło: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100047312186435&sk=photos>.

Wyniki

Sportowe formy rekreacji w procesie socjalizacji i resocjalizacji, to bardzo często jedyna, akceptowalna forma aktywności osób przebywających w MOW lub innych placówkach zamkniętych. W tej sferze przeprowadzono wiele badań na temat wpływu sportu na proces resocjalizacji. Część z nich dotyczy Zakładów Karnych, Młodzieżowych Ośrodków Socjoterapii, a także Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych. Nauka, religia, kultura są zazwyczaj poza kręgiem zainteresowań młodzieży. W większości przypadków to właśnie sport potrafi zastąpić patologiczne sposoby na spędzanie czasu wolnego oraz zapewnić adrenalinę i wysoki poziom emocji, na którym młodzi ludzie często funkcjonują latami.

W placówce w Wojnowie młodzież uczestniczy w zajęciach sportowo – rekreacyjnych, by rozładować negatywne emocje – co powoduje lepsze samopoczucie. Mogą również rozwijać swoje zainteresowania. Uczestnictwo w sekcjach zainteresowań pozytywnie wpływa na zachowanie wychowanków – tak twierdzi 100% badanych. Nieco odmienne były odpowiedzi dotyczące zwiększenia dyscypliny i szacunku do rówieśników/przeciwników. Ponad połowa – 66,7% uznało, że zajęcia zwiększyły ich kompetencje, 30,6% stwierdziło, że nie zmieniło się nic, a 2,8%, że udział w zajęciach ma negatywny wpływ na dyscyplinę i szacunek do kolegów.

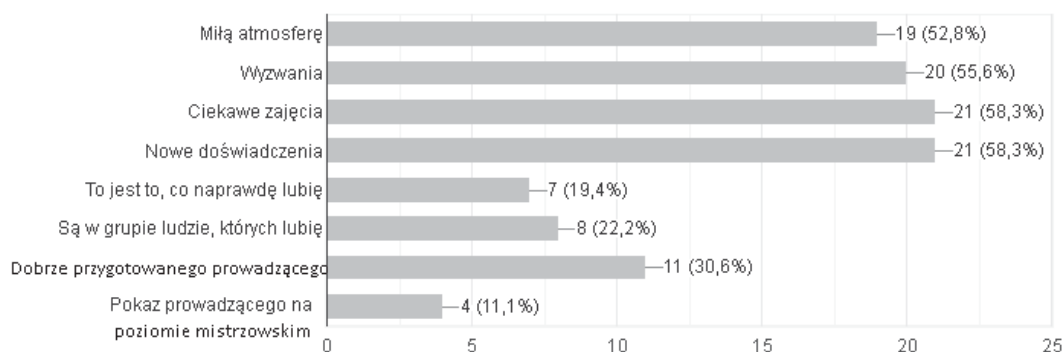

Rysunek 1. Wpływ udziału w sekcjach zainteresowań na dyscyplinę i szacunek do rówieśników

Źródło: Opracowanie własne.

Wychowawcy byli jednogłośni (100%), uznając, że udział w sekcjach uczy ich podopiecznych dyscypliny i szacunku do rówieśników.

Potwierdził się też fakt, że wychowankowie uczestniczą w zajęciach sportowo-rekreacyjnych ponieważ są ciekawe i zdobywają podczas nich nowe doświadczenia (58,3%), są dla nich wyzwaniem (55,6%) i panuje podczas nich miła atmosfera (52,8%).

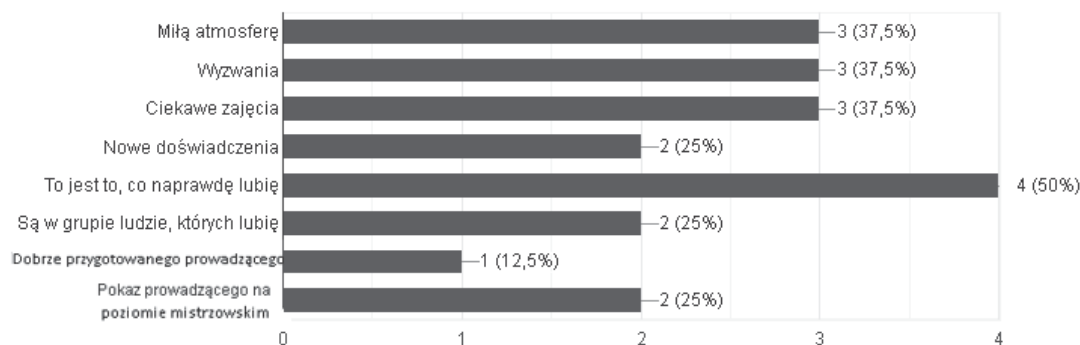

Rysunek 2. Czynniki wpływające na udział wychowanków w zajęciach

Źródło: Opracowanie własne.

Według wychowawców zajęcia są tym, co chłopcy najbardziej lubią. Część odpowiedzi udzielonych przez kadrę była zbliżona do tych wskazanych przez wychowanków. Największy udział procentowy dotyczył odpowiedzi – to jest to, co naprawdę lubię – 50%.

Taki sam odsetek wychowawców (37,5%) wskazał odpowiedzi: miła atmosfera, wyzwania i ciekawe zajęcia. Najmniejsza liczba osób zaznaczyła odpowiedź – dobrze przygotowany prowadzący (12,5%).

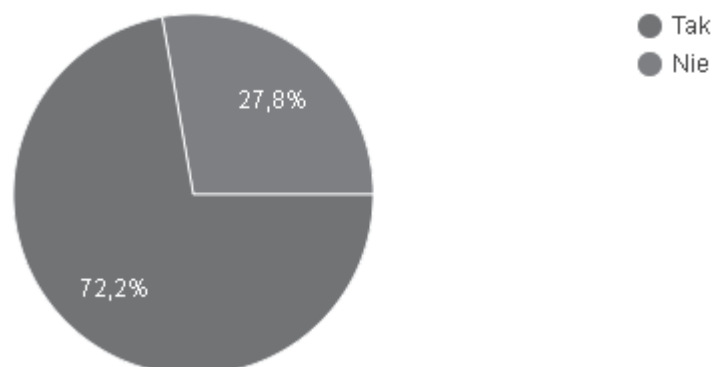

Rysunek 3. Czynniki wpływające na udział w zajęciach według wychowawców

Źródło: Opracowanie własne.

Nie ulega wątpliwości, że osoba prowadząca ma wpływ na ich udział w zajęciach (72,2%). Wychowankowie wyrazili w następujących stwierdzeniach:

- „pomaga mi”,
- „jak osoba prowadząca jest pozytywna to mnie zachęca”,
- „odpowiednia osoba sprawia, że zainteresowanie daną sekcją wzrasta”,
- „bo jest doświadczona, wie jak przeprowadzić zajęcia, dba o mnie, i o bezpieczeństwo na nich”,
- „bo mi dopinguje”,
- „ponieważ lepiej się pracuje z kimś, kogo się lubi i rozumie”.

Rysunek 4. Wpływ osoby prowadzącej na udział wychowanków w zajęciach sekcji

Źródło: Opracowanie własne.

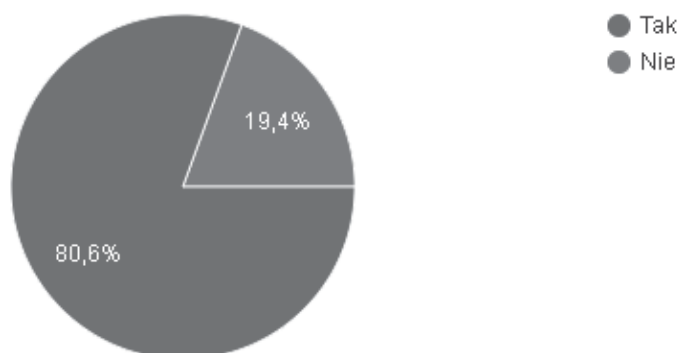
Wychowawcy przyjęli zgodne stanowisko, że osoba prowadząca ma wpływ na udział w zajęciach uzasadniając je następująco:

- „własne obserwacje”,
- „jeżeli wychowanek nie akceptuje prowadzącego, nie będzie chciał uczestniczyć w jego zajęciach”,

- „sympatia do prowadzącego wprowadza miłą atmosferę sprzyjającą rozwojowi”,
- „jeżeli osoba ta w danej dyscyplinie osiągnęła jakiś sukces i prowadzi takie zajęcia jest to bardzo dobrze postrzegane przez wychowanków”,
- „osoba prowadząca musi posiadać charyzmę żeby zainteresować wychowanków zajęciami”,
- „zaangażowanie prowadzącego zajęcia przekłada się na frekwencję”,
- „wychowanek nie przyjdzie na zajęcia jeżeli nie lubi prowadzącego”,
- „Aby zapalać innych, samemu trzeba płonąć – J. Walkiewicz”.

Posiadanie przez prowadzącego znacznych osiągnięć w danej dziedzinie również pozytywnie wpływa na udział chłopców w zajęciach – potwierdziło to 80,6% wychowanków. Uważają tak, ponieważ:

- „uczę się szybciej”,
- „coraz bardziej się starają”,
- „świadczy to o wiedzy w danej dyscyplinie”,
- „daje dobry przykład”,
- „wiem, że mogę się od niego nauczyć”,
- „ponieważ mnie motywuje”,
- „ponieważ jak człowiek widzi, że drugi ma coś lepszego, to naturalnym odruchem jest zazdrość i chęć bycia lepszym albo choćby na tym samym poziomie”,
- „ponieważ wiem, że dzięki tej osobie mogę zdobyć nowe doświadczenie”,
- „wspomaga mnie i tłumaczy różne rzeczy”,
- „gdyż osoba prowadząca z większym doświadczeniem w danej sekcji wie na czym polega mobilizacja wychowanka w poszczególnej dyscyplinie”,
- „pokazuje dobrą drogę w życiu, daje nam do myślenia”,
- „bo jest moim priorytetem”,
- „bo mnie dyscyplinuje w niektórych sytuacjach”,
- „lepiej mi się pracuje, oraz czuję się pewniej, kiedy wiem, że pracuję i uczę się z osobą doświadczoną”,
- „ponieważ mnie mobilizuje, zapał na trening kiedyś miałem cały czas, teraz jak jestem w młodzieżowym ośrodku nie ma, ale chcę więcej ruchu”.

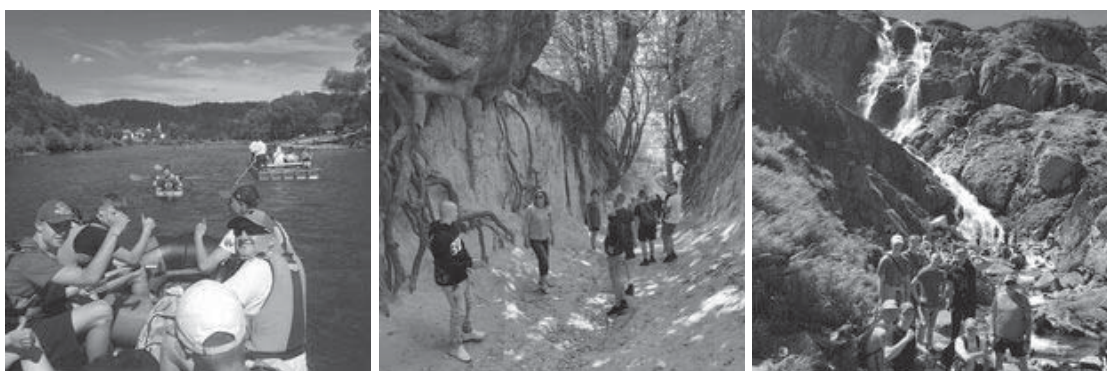
Rysunek 5. Znaczące osiągnięcia osoby prowadzącej w danej dyscyplinie mobilizują wychowanków do udziału w zajęciach

Źródło: Opracowanie własne.

Według wszystkich wychowawców osiągnięcia prowadzącego mają znaczenie, ponieważ:

- „są zainteresowani drogą do osiągnięcia sukcesu danej osoby”,
- „taki prowadzący udowadnia, że można osiągnąć wiele”,
- „bo jak się czegoś uczyć to od mistrza”,
- „wychowankowie podziwiają takie osoby, bardziej im ufają w danej dziedzinie”,
- „może być wzorem do naśladowania”,
- „zawsze, ten kto ma doświadczenie jest lepiej postrzegany w swojej działalności”,
- „ponieważ jest autorytetem w danej dziedzinie”.

Z jednej strony aktywność fizyczna niweluje zachowania niepożądane, z drugiej zaś wypełnia braki emocjonalne, socjalizacyjne, a także pomaga w znalezieniu autorytetu w życiu. Przyczyny brania udziału w zajęciach wynikają z poszukiwania wyzwań i nowych doświadczeń. Ważna była również miła atmosfera oraz ciekawy sposób ich prowadzenia. Nie ulega wątpliwości fakt, że wszystko powyższe zależy od osoby prowadzącej.

Fot. 5. Obóz rekreacyjno-sportowy

Źródło: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100047312186435&sk=photos>

Wnioski

1. Wychowawcy zgodnie potwierdzają, że udział w sekcjach zainteresowań pozytywnie wpływa na dyscyplinę i szacunek do rówieśników. W grupie wychowanków fakt ten potwierdził się w 66,7%. Przyczyną różnicy zdań mogą być negatywne relacje między rówieśnikami (poza treningami) oraz niska samoocena, którą do tej pory chłopcy budowali kosztem innych, krzywdząc, oceniając, poniżając – często są to mechanizmy obronne, które pochodzą ze środowiska rodzinnego i rekompensują brak poczucia bezpieczeństwa. Ostatecznie nie akceptują części osób ze środowiska, w którym przebywają.
2. Powody, dla których wychowankowie uczestniczą w sekcjach zainteresowań, to miła atmosfera, wyzwania, ciekawość, możliwość zdobywania nowych doświadczeń oraz robienie tego, co najbardziej lubią. Poza placówką zdarza się, że młodzi ludzie nie mają możliwości uczestnictwa w zajęciach sportowych, nie mają wsparcia ze strony najbliższych, co jest powodem poszukiwania go w grupie rówieśniczej.
3. Dla osób z niską motywacją, ważną rolę pełni osoba prowadząca, która jest dla podopiecznych wsparciem i dba o bezpieczeństwo na zajęciach. Prowadzący powinien swoją charyzmą wzbudzać zainteresowanie nimi. Większość wychowanków oraz wszyscy wychowawcy, są zgodni z powyższymi stwierdzeniami. Część podopiecznych, która udzieliła odpowiedzi przeczących na temat wpływu osoby prowadzącej na ich udział a zajęciach, prawdopodobnie nie interesuje się niczym, a ich czas przed trafieniem do MOW był w całości spędzony na zażywaniu substancji psychoaktywnych. Prawdopodobnie ich motywacja do czegokolwiek jest zerowa, a wypowiedzi te dotyczą indywidualistów, wychowanków o osobowości psychopatycznej lub narcystycznej.
4. Dodatkowym atutem uczestnictwa w zajęciach jest fakt, że osoba prowadząca posiada znaczne osiągnięcia w danej dyscyplinie. Dzięki temu jest dla wychowanków autorytetem, motywatorem, a także spotkanie takiej osoby może być jedyną szansą w życiu by zapytać o to, jak osiągnęła swój cel. Jest to ważny aspekt dla 80,6% wychowanków i całej kadry wychowawczej. Część podopiecznych, która uważała inaczej (19,4%), stwierdziła, że po prostu nie ma to dla nich znaczenia, nie mają autorytetu, a w tym co się robi, można być dobrym nie mając osiągnięć.
5. Bez względu na to, czym wychowankowie kierują się wybierając sekcje zainteresowań, najważniejsze jest to, że uczestnicząc w zajęciach, nieświadomie uczą się szacunku do drugiej osoby, poprawnych relacji i reagowania na różne sytuacje – a co najważniejsze, dostosowują się do norm panujących w małym systemie społecznym, jakim jest Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy.

Piśmiennictwo:

1. Jaworska, A. (2012). *Leksykon resocjalizacji*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Impuls.
2. Sołtysiak, T., Karwowska M. (2001). *Polska młodzież – zagrożenia, zaburzenia w aktualnej rzeczywistości społecznej*. Bydgoszcz: Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej.
3. Zarzecki, L. (2012). *Teoretyczne podstawy wychowania. Teoria i praktyka w zarysie*. Jelenia Góra: Karkonoska Państwowa Szkoła Wyższa w Jeleniej Górze.
4. Konopczyński, M. (2009). *Metody twórczej resocjalizacji*. Warszawa: Wydawnictwo Pedagogium.
5. Pytka, L. (2000). *Pedagogika resocjalizacyjna*. Warszawa: Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej.

Źródła internetowe:

1. Chomać, J. (2021). *MOW Wojnów*. Pobrane z: <http://mowwojnow.pl/mow-wojnow/>
2. Chomać, J. (2021). *Sekcje zainteresowań*. Pobrane z: <http://mowwojnow.pl/sekcje-zainteresowan/>